

Рецензію отримано
23.11.2023 р
Голова спеціалізованої
вченої ради
ДФ 26.133.047
Хоружій (Л.Л. Хоружа)

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.047 у Київському університеті
імені Бориса Грінченка
докторові педагогічних наук, професорові,
завідувачці кафедри освітології та
психолого-педагогічних наук Факультету
педагогічної освіти
Хоружій Людмилі Леонідівни

Рецензія

Желанової Вікторії В'ячеславівни, доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Факультету педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка на дисертацію Вишневецької Марини Вікторівни «Методика формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

1. Актуальність дисертаційної роботи.

Актуальність поданої дисертації зумовлюються модернізаційними процесами, що відбуваються в сучасній вищій освіті на компетентнісних засадах, суттєвим компонентом якої є мистецька освіта, що потребує компетентних, конкурентноспроможних фахівців. При цьому важливим напрямом вищої мистецької освіти є диригентсько-хорова підготовка як площина формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва. Проте створення інтегрованої системи диригентсько-хорової підготовки при домінуванні консервативних методик залишається актуальною проблемою вищої мистецької освіти. До того ж, при досить широкій представленості в сучасному науковому дискурсі досліджень різних питань підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, проблема формування їх естетичної культури у процесі диригентсько-хорової підготовки досліджувалась лише аспектно. Отже актуальність дисертації Вишневецької М. В. знаходиться в контексті реалізації науково-теоретичних й практичних потреб у теоретичному обґрунтуванні, впровадженні та експериментальній верифікації методики формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки.

2. Наукова новизна результатів дисертації.

Найбільш суттєвими результатами, що характеризують наукову новизну поданої дисертаційної роботи, є такі: *вперше*: обґрунтовано й розроблено сутність та структуру естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва, що містить мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, діяльнісно-практичний та творчо-оцінювальний компоненти; визначено критерії (мотиваційно-аксіологічний, когнітивно-знаннєвий, операційно-

діяльнісний, творчо-оцінювальний), показники та рівні (високий, достатній, початковий) сформованості естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки; розроблено методичний супровід формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки, що містить 1) цільовий блок; 2) методологічний блок; 3) методично-діяльнісний блок; 4) рефлексивно-аналітичний блок; 5) результативний блок; визначено та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов його впровадження, а саме: 1) забезпечення позитивної мотивації майбутніх учителів музичного мистецтва до формування естетичної культури шляхом розвитку художнього смаку; 2) наповнення змісту та спрямування форм та методів диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва темами та питаннями естетичного спрямування; 3) збагачення емоційно-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва; 4) стимулювання пізнавальної активності студентів до самостійного вивчення вокально-хорового репертуару у процесі диригентсько-хорової підготовки та подальшої самореалізації у практичній діяльності; уточнено сутність понять «естетика», «культура», «естетична культура», «диригентсько-хорова підготовка»; подальшого розвитку набули методологічні засади, зміст, форми та методи диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в закладах вищої освіти.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Теоретичне значення дисертації полягає у обґрунтуванні методологічних засад дослідження, що представлені сукупністю методологічних підходів (системний, культурологічний, аксіологічний, синергетичний, компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований), які конкретизуються в принципах формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки (систематичності та послідовності; усвідомленості навчання; креативності; міждисциплінарних зв'язків; культуротворчості; емоційності, арт- та естетотерапевтичності; творчої активності та індивідуального підходу; добору навчального матеріалу та репертуару музично-естетичного спрямування; єдності етичного та естетичного; співпраці; естетично-культурної інтерактивності); обґрунтовано та впровадженно методичний супровід формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки, в межах якого було розроблено: сукупність методів інтерактивної спрямованості (мистецьке спілкування на засадах естетично-культурного діалогу; метод «правильного дихання»; тренування; тематичні форуми; естетично-художній допис у соціальних мережах як анотація хорового твору тощо; реп-вставки та поетичні хвилинки для формування відчуття ритму, поетичного складу; імідж-метод; само- та взаємоаналіз відеозапису різних аспектів диригентсько-хорової підготовки та відеоресурсу в контексті естетичної культури). Зазначені методи було зафіксовано в розроблених робочих програмах і апробовано в таких освітніх компонентах, як: «Диригентський клас» та «Хоровий клас» для здобувачів

освіти за напрямом підготовки бакалаврів зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. Відповідно до освітньої програми «Середня освіта (музичне мистецтво). Музичне мистецтво в закладі дошкільної освіти» було проаналізовано навчальні дисципліни з метою з'ясування їх формувального потенціалу, щодо естетичної культури здобувачів освіти. В умовах дистанційного навчання було розроблено та впроваджено в освітній процес банк посилань в інтернет-ресурсах на теоретичний матеріал з теорії музики, музичної літератури, основи хорознавства, музичні твори для сприймання, відео-уроки вокалістів-практиків, фрагменти концертів вокально-хорової музики; було розроблено низку алгоритмів (алгоритм оцінного аналізу та естетично-культурної інтерпретації хорового твору, алгоритм взаємоаналізу відеозапису практичного виконання хорових творів студентами та інших виконавців, алгоритм позитивно-стверджувального психологічного впливу на техніку дихання, алгоритм логіки дописів у соціальних мережах музично-естетичного характеру. Започатковано: віртуальні екскурсії з організації освітнього простору, тематичні форуми для обговорення теоретичних питань з естетичної культури в кінці кожного практичного заняття. Запроваджено стиль синхронної взаємодії як мистецьке спілкування, що включає як практичні форми роботи, так і безпосереднє спілкування із запрошеними учасниками творчих колективів, керівниками у межах закладу вищої освіти та поза нього). Розроблено діагностичний інструментарій щодо визначення рівня сформованості естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Презентовані в дисертаційній роботі наукові положення, теоретичні висновки та практичні рекомендації є обґрунтованими, що підтверджено всебічним аналізом наукових праць з обраної проблеми, з'ясуванням рівня розробленості її у вітчизняному та зарубіжному науковому дискурсі, а також стратегією експериментальної роботи з діагностики рівня сформованості естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва та логікою впровадження методичного супроводу формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки. Отже, сформульовані в дисертації положення, висновки вважаємо належно обґрунтованими. Фактів, що підтверджували б недостовірність поданої в дисертації інформації, не виявлено.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Вишневецька М. В. розв'язала на високому науково-методичному рівні поставлені в дисертаційній роботі завдання. Маємо констатувати, що дисертантка володіє методологією наукової діяльності та логікою наукового пошуку. Науковий апарат дослідження сформульовано коректно, влучно дібрано систему методів дослідження, що уможливило розв'язання поставлених завдань. Авторка здійснила експериментальну верифікацію

ефективності розробленого нею методичного супроводу формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки. Результати дослідження засвідчують залучення різноаспектної джерельної бази, зокрема нормативних документів з питань музичної освіти; анкет, контрольних зрізів, проведених для студентів таких закладів вищої освіти, як-от: Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини (довідка № 1499/01 від 06.10.2023 р.), Рівненський державний гуманітарний університет (довідка № 35/4 від 03.10.2023р.), Комунальний заклад вищої освіти «Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради (довідка № 01.1- 08/237-1 від 25.05.2023р.), Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради» (довідка № 394/01-14 від 10.10.2023р.). У процесі виконання наукового дослідження Вишневецька М. В. опанувала освітню складову, що передбачена освітньо-науковою програмою для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, яка спрямована на формування загальних та спеціальних компетентностей. Відтак, вважаємо, що визначені в дослідженні завдання розв'язано, мети досягнуто, що підтверджує наукову зрілість Вишневецької М. В.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Апробація отриманих результатів дослідження здійснена у формі виступів та доповідей на міжнародних конференціях: «Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін» (Умань, Україна, 2018); «Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики XXI століття» (Київ, Україна, 2019); «Science and Society» (Гамільтон, Канада, 2019); «Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки проблеми та перспективи» (Умань, Україна, 2019); «Неперервна педагогічна освіта XXI століття» (Київ, Україна, 2019); «Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності викладачів музичних дисциплін» (Умань, Україна, 2020); «Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики XXI століття» (Київ, Україна, 2020); «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства» (Одеса, Україна, 2019); «Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи» (Умань, Україна, 2020); «Молодь, освіта, наука та мистецтво» (Умань, Україна, 2020); «Conferinta stiintifica internationala invatamantul artistic - dimensiuni culturale» (Кишинів, Республіка Молдова, 2021); «Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін» (Умань, Україна, 2021); «Професійна мистецька освіта та художня культура: виклики XXI століття», (Київ, Україна, 2021); «Митець з українською піснею в серці», присвяченій 100-річчю вшанування пам'яті Миколи Леонтовича» (Кропивницький, Україна, 26 травня 2021); «Світові виклики сучасній освіті» (Умань, Україна, 2021); «Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі XXI століття» (Мукачево, Україна, 2021); «Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи» (Умань,

Україна, 2021); «Молодь, освіта, наука та мистецтво» (Умань, Україна, 2021); «Концептуальні шляхи розвитку освіти та мистецтва: науково-методичний та практичний аспекти» (Умань, Україна, 2022). Результати дисертації також обговорювалися на засіданнях кафедри музикознавства та музичної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка (2018–2022 рр.).

Результати дослідження у повній мірі представлені в 17 публікаціях авторки, із яких 16 одноосібних, зокрема 5 статей опублікованих у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, 1 стаття у співавторстві, яка опублікована у періодичному науковому виданні, що індексується у наукометричній базі даних Web of Science Core Collection; 11 публікацій апробаційного характеру.

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Структура дисертаційної роботи є обґрунтованою, логічно побудованою і складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (288 найменування, з них 28 іноземними мовами) та додатків. Відзначимо, що загальні висновки відповідають поставленим дисертантом завданням. Матеріали, подані у додатках, сприяють повноті сприймання основного тексту.

У першому розділі дослідження «Теоретичні засади формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки» дисертантка аналізує формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки як наукову проблему; здійснює термінологічний аналіз понять «естетика», «культура», «естетична культура», «диригентсько-хорова підготовка»; досліджуваної проблеми; визначає сутність та структуру естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва, що містить мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, діяльнісно-практичний та творчо-оцінювальний компоненти.

У другому розділі дисертації «Методичний супровід формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки обґрунтовано наукові підходи та принципи, цілісно представлено методичний супровід формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки та умов його впровадження.

У третьому розділі дисертації «Дослідно-експериментальна перевірка ефективності впровадження методичного супроводу формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки» висвітлено логіку експериментального дослідження, а саме розкрито, зіставлено та інтерпретовано отримані в ході констатувального й контрольного експерименту дані; презентована практична реалізація методичного супроводу формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва та умов його впровадження у процесі диригентсько-хорової підготовки та кількісно й якісно засвідчено його ефективність.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

У процесі аналізу наукового доробка Вишневецької М. В. не виявлено фактів недотримання академічної доброчесності. Подана дисертаційна робота перевірена на унікальність тексту за допомогою автоматизованої системи «Unicheck», що не виявило порушень академічної доброчесності (ID перевірки:1015855370).

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Вишневецької М. В., вважаємо за необхідне виокремити деякі дискусійні положення.

9.1. У першому розділі дисертації представлено дефініцію та структуру естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва, що містить мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, діяльнісно-практичний та творчо-оцінювальний компоненти. Проте, на нашу думку, потребує більш детального висвітлення кожний із зазначених компонентів.

9.2. Маємо констатувати дещо лаконічний виклад феномену диригентсько-хорової підготовки.

9.3. Вважаємо, що було б доцільним більш чітко представити діагностичний інструментарій роботи відповідно до критеріїв сформованості естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва. Таке його подання сприяло б більш детальному висвітленню логіки використання діагностичних методик.

9.4. Маємо відзначити як менш вдалий якісний складник статистичного аналізу, що поданий дисертанткою у експериментальній складовій дисертації.

9.5. Зауважимо, що робота набула б більшої переконливості за умови цілісного подання практичного доробку дисертанта в додатку.

Отже, висловлені коментарі, поради й зауваження не є категоричними. Вони мають дискусійний характер, засвідчують перспективи та відкритість досліджуваної проблеми і не зменшують позитивної оцінки дисертаційної роботи Вишневецької Марини Вікторівни.

10. Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Вважаємо, що дисертація Вишневецької Марини Вікторівни уможливило констатацію сформованості її здатності студіювати досліджувану проблему, екстраполювати авторські концептуальні положення та своїх попередників у контекст сучасної вітчизняної музичної освіти, виявляти пріоритетні тенденції у формуванні естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки, що об'єктивно засвідчує її наукову ерудицію та високий рівень теоретичних знань.

11. Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам. Дисертація є самостійною науковою працею, в якій висвітлено авторські ідеї та розробки, що уможливили розв'язання завдань дослідження. Робота містить теоретичні та методичні положення і

висновки, обґрунтовані, розроблені й сформульовані дисертанткою особисто. Подані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані з метою підкріплення ідей здобувача. Більш суттєві результати дослідження викладені у висновках відповідно до завдань дисертації. Загалом текст дисертації відповідає чинним вимогам щодо його оформлення.

Дисертаційна робота Вишневецької Марини Вікторівни «Методика формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки» є завершеною, цілісною науковою кваліфікаційною роботою, яка має наукову новизну, теоретичне та практичне значення, відповідає чинним вимогам Наказу МОН України від 12.01.2017 р. №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами) і Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами), а її авторка Вишневецька Марина Вікторівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри освітології
та психолого-педагогічних наук
Київського університету
імені Бориса Грінченка

Вікторія ЖЕЛАНОВА

